

Media: TA NEA

Page: 1,3

Published at: 21-08-2023

Author: Surface: 983.53 cm² Circulation: 10340

Subjects:

50 ΧΡΟΝΙΑ ΠΡΙΝ

Ο Αύγουστος
του Αλέκου
Παναγούλη

ΣΕΛ. 3

ΠΡΩΤΟ ΠΛΑΝΟ

► Ο Αλέκος Παναγούλης τον Αύγουστο του 1973 στο σπίτι του στη Γλυφάδα, δίνοντας συνέντευξη στην παλιδα δημοσιογράφο Οριάντα Φαλάτσι

Ο Αύγουστος του Αλέκου Παναγούλη

Πριν από 50 χρόνια ο «μοναχικός αντιστασιακός» μιλούσε για πρώτη φορά σχετικά με την απόπειρα δολοφονίας του δικτάτορα Γεώργιο Παπαδόπουλου στην Οριάντα Φαλάτσι

ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗ ΔΟΥΛΓΕΡΙΔΗ

Ηταν Τρίτη 21 Αυγούστου 1973, όταν ο Αλέκος Παναγούλης ύστερα από περίπου τεσεράμισι χρόνια άφηνε το κελί του στις στρατιωτικές φυλακές Μπιογατίου και συναντούσε στο προαύλιο τη μητέρα του Αθηνά. Ο άνθρωπος που αποπειράθηκε να δολοφονήσει τον δικτάτορα Γεώργιο Παπαδόπουλο είχε απελευθερωθεί βάσει της γενικής αμνηστίας που απένεμε το καθεστώς των συνταγματάρχων στους πολιτικούς κρατούμενους με τη γνωστή υστεροβουλία: το «δέλεαρ» της φιλελευθεροποίησης και τις βουλευτικές εκλογές που είχαν προγραμματιστεί για τις 10 Φεβρουαρίου 1974.

Στο Λαγονήσι

Με τον τρόπο αυτό έκλεινε ένας κύκλος που είχε ξεκινήσει πέντε χρόνια νωρίτερα. Το πρωί της 13ης Αυγούστου 1968 μία μικρή φάλαγγα κατευθυνόταν προς την Αθήνα από το Λαγονήσι. Επέβαινε ο δικτάτορας με τη συνοδεία του έχοντας ξεκινήσει από την έπαυλή του στο 38ο χιλιόμετρο της παραλιακής οδού Σουνίου. Η

φάλαγγα ακολουθούσε κανονικά τη σχεδιασμένη διαδρομή όταν μεταξύ 31ου και 32ου χιλιομέτρου πέρασε πάνω από μία υπόγεια σήραγγα αποχέτευσης όμβριων υδάτων. Μόλις πέρασε και το αυτοκίνητο της ασφάλειας, σημειώθηκε ισχυρή έκρηξη μέσα στη σήραγγα, με αποτέλεσμα να ανοίξουν δύο μεγάλες τρύπες στο οδόστρωμα. Οι έμποροι της ασφάλειας έτρεξαν επιτόπου, ενώ ειδοποιήθηκε από τον ασύρματο η αρμόδια Διοίκηση Χωροφυλακής και σε λίγα λεπτά κατέφτασε ισχυρή δύναμη που απομόνωσε την περιοχή. Επειτα από έρευνα ανακαλύφθηκε ο Αλέξανδρος Παναγούλης, ντυμένος με μαγιό και κρυμμένος κάτω από έναν βράχο. Ο ίδιος παρέμεινε σιωπηλός, χωρίς να δηλώσει την ταυτότητά του. Είπε μόνο ότι δεν είχε συνεργούς. Υστερα από δύο μέρες εξακριβώθηκε η ταυτότητά του και οδηγήθηκε στο άντρο του βασιανιστηρίου της ΕΣΑ. Την ανάκρισή του ανέλαβε ένας από τους πλέον διαβόλους βασιανιστές, ο ταγματάρχης Θεόδωρος Θεοφιλογιαννάκος, ενώ το ίδιο βράδυ κατέφτασε επειγόντως

Οι περισσότεροι αριστεροί ηγέτες αντιμετώπισαν με δυσπιστία τον Αλέκο Παναγούλη όταν έκανε την απόπειρα... Η Μυρσίνη Ζορμπά συμπύκνωσε το κοινό αίσθημα: «Αν δεν ανήκει στη δική μας οργάνωση, αν δεν είναι ελεγχόμενος, δεν του 'χουμε καμία εμπιστοσύνη»

Κωστής Κορνέτης
«Τα παιδιά της δικτατορίας»

από τη Δράμα, όπου βρισκόταν, ο διοικητής της ΕΣΑ, αντισυνταγματάρχης Δημήτρης Ιωαννίδης.

Φόβος και δυσπιστία

Ο Α. Παναγούλης είχε τολμήσει το αδιανόητο σε μια εποχή κατά την οποία κυριαρχούσε ο φόβος, σύμφωνα με την ανάλυση του Πολυμέρη Βόγηλ στο πρόσφατο «Η δυναμική αντίσταση» (εκδ. Αλεξάνδρεια, 2023). Ο φόβος που: «γεννούσε την καχυποψία, την επιφυλακτικότητα, τη δυσπιστία προς τον άλλο, που με τη σειρά τους διέλυαν την αλληλεγγύη και τους συλλογικούς δεσμούς. Μέσα από τον φόβο, που, ας μην το ξεχνάμε, είχε καλλιεργηθεί συστηματικά ήδη από τα χρόνια του Εμφυλίου, και χωρίς τη δυνατότητα συλλογικής αντίδρασης, οι άνθρωποι αναδιπλώνονταν στην ιδιωτική σφαίρα αναζητώντας την ασφάλεια μέσα από τη ρουτίνα της καθημερινότητας». Με την ενέργειά του, άλλωστε, δεν συμφωνούσε η παραδοσιακά αριστερή ηγεσία. Σημειώνει σχετικά ο Κωστής Κορνέτης στα «Παιδιά της δικτατορίας» (Πόλις, 2015): «Οι περισσότεροι αριστεροί ηγέτες αντιμετώπισαν με δυσπιστία τον Αλέκο Παναγούλη όταν έκανε την απόπειρα... Η Μυρσίνη Ζορμπά συμπύκνωσε το κοινό αίσθημα: "Αν δεν ανήκει στη δική μας οργάνωση, αν δεν είναι ελεγχόμενος, δεν του 'χουμε καμία εμπιστοσύνη". Από την άλλη πλευρά, οι ομάδες που τάσσονταν υπέρ των βίαιων ενεργειών έκριναν τη στάση αυτή ρεφορμιστική και την απέρριπταν, θεωρώντας τη δείγμα λειψής αφοσίωσης στα επαναστατικά ιδεώδη».

Στήριξη από το εξωτερικό

Παρ' όλ' αυτά η στήριξη είναι δεδομένη στο εξωτερικό, καθώς ο γενικός γραμματέας του ΟΗΕ Ου Θαντ, ο Πάπας Παύλος ΣΤ' και δεκάδες ορ-

γανισμοί κάνουν δημόσιες εκκλήσεις για να αποτραπεί η απόφαση εκτέλεσης που παραδοκεί. Ο Πιέρ Πάολο Παζολίνι απορούσε από τη στάση του στο περιοδικό «Τεμπο» αν οι ιταλοί φοιτητές «που σκόρπιζαν τον πανικό με τις φωνές τους» θα διαδήλωναν επίσης υπέρ του Παναγούλη («Τα παιδιά της δικτατορίας»). «Πρόκειται για πολιτική δολοφονία που προορίζεται να συγκαλύψει την αδυναμία ενός καθεστώτος, το οποίο τίθεται πλήρως υπό αμφισβήτηση από τις επαναστατικές αντιδράσεις του ελληνικού λαού» δήλωνε τελικά για την απόφαση εκτέλεσης του Εκτακτου Στρατοδικείου ο Γάλλος Ντενί Λανγκλουά, εκπρόσωπος της Διεθνούς Ομοσπονδίας των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, ο οποίος παρακολούθησε τη δίκη και το 1969 έγραψε το βιβλίο «Το αίμα της Ελλάδας» (σήμερα από τον «Παπαζήση»). Τελικά η ποιινή παραμένει σιωπηρά ανεκτέλεστη και ο Παναγούλης μεταφέρεται στις φυλακές της Αίγινας και κατόπιν στις φυλακές Μπιογατίου.

«Δεν είμαι σύμβολο»

Δύο ημέρες μετά την αποφυλάκισή του, στις 23 Αυγούστου 1973 η ιταλίδα ανταποκρίτρια Οριάντα Φαλάτσι περνάει στο πατρικό σπίτι του στη Γλυφάδα, για τις ανάγκες μιας συνέντευξης, η οποία δημοσιεύεται στο ιταλικό περιοδικό «L'Euorreo» και αποσπάσματα της αναδημοσιεύονται σε φύλλα του ελληνόφωνου αντιδικτατορικού Τύπου (Δημήτρης Γαρρός, «Athens Review of Books»). Είναι η αρχή μιας σημαντικής φιλίας και ενός έρωτα, που περνάει στο βιβλίο της «Συνάντηση με την ιστορία» (Πάπυρος, μτφ. Ερη Χανδρή, 1976). Ο Α. Παναγούλης μιλάει πρώτη φορά για την απόπειρα και όσα είχε βιώσει στα βασανιστήρια: «Ότε ήρωας είμαι, ούτε αισθάνομαι ήρωας. Δεν είμαι σύμβολο, ούτε βλέπω τον εαυτό μου σαν ήρωα. Κι όλη αυτή η δημοτικότητα μου με φέρνει σε αμηχανία. (...) Τι πρέπει λοιπόν να κάνω για να μη σας απογοητώσω; Φοβάμαι τόσο μήπως σας απογοητώσω, αφού περιμένετε τόσο πολλά από μένα! Ω, αν καταφέρνατε να μη με βλέπετε σαν ήρωα!». Θα ακολουθήσει η πρώτη βιογραφία του διά χειρός Φαλάτσι, το «Ενας άντρας», στα ιταλικά το 1979 και στα ελληνικά το 1981 (Εξάντας, μτφ. Τασούλα Καραϊσκάκη και πλέον από τον Πατάκη, μτφ. Άννα Δαμιανίδη).

Βιβλία

Για την ιστορία, είχε προηγηθεί το βιβλίο του Βασίλη Βασιλικού «Νίκος Ζαμπέλης – Το πορτραίτο ενός αγωνιστή», με τη μαρτυρία του συνεργάτη του Α. Παναγούλη, γραμμένη μεταξύ Φεβρουαρίου και Δεκεμβρίου 1972: αποσπάσματά του δημοσιεύονται στην «Ελευθερη Ελλάδα» (12.7.1973), για να συμπληρωθεί την ίδια χρονιά στη Ρόμη (Tirographia Salemi) στη σειρά των τίτλων που στέγασαν οι ιστορικές εκδόσεις 8½. Επίσης το 1972 η Αμαλία Φλέμινγκ κυκλοφόρησε το «A piece of truth» («Προσωπικά μαρτυρία», εκδ. Εστία). Το 1976 ο δημοσιογράφος Αχιλλέας Χατζόπουλος καταθέτει το «Δεκά μέρες του Μάν» (εκδ. Παπαζήση).